УДК 656

Соловей Н.В.
Маліношевська К.І.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій за борговими правами (з дебіторами). Облік дебіторської заборгованості регламентується П(С)БО 10, що дозволяє зробити аналіз і дослідити нерозв'язані проблеми.

Организация учета дебиторской задолженности на предприятии любой формы собственности имеет важное значение, поскольку способствует упорядочиванию информации, прозрачности и достоверности данных, из расчетных операций за долговыми правами (с дебиторами). Учет дебиторской задолженности регламентируется П(С)БУ 10, что позволяет сделать анализ и исследовать нерешенные проблемы.

Ключевые слова: задолженность, обязательство, расчеты, дебиторская задолженность, дебиторы.

Ключові слова: заборгованість, зобов'язання, розрахунки, дебіторська заборгованість, дебітори.

Organization of account of account receivable on the enterprise of any pattern of ownership has an important value, as it instrumental in arrangement of information, transparency and authenticity of information, from calculation operations after promissory rights (with debtors). The account of account receivable is regulated P(Ñ) BECAUSE 10, that allows to do an analysis and probe unsolved problems.

Keywords: debt, obligation, calculations, account receivable, debtors.

Постановка проблеми та аналіз останніх джерел і публікацій. Багатоаспектність дослідження проблеми обліку дебіторської заборгованості зумовлена суперечливим характером нормативних документів, а також рівнем розробок окремих теоретичних і практичних аспектів методології обліку дебіторської заборгованості.

Проблемам обліку та аналізу дебіторської заборгованості присвячено ряд праць зарубіжних та вітчизняних учених - економістів: С. Д. Батехіна, І. А. Бланка, Ф. Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, С. Грязнової, З. В. Гуцайлюка, Р. Дамарі, В. П. Завгороднього, О. Д. Заруби, В. В. Ковальова, В. Костюченко, С. І. Маслова, Є. Петрик, Г. В. Савицької, Я. В. Соколова, В. В. Сопка, С. Хенка, К. Хувера, М. Г. Чумаченка, А. Шаповалової, М. Швайки та ін.

Формування цілі статті. Мета статті-виявити проблеми, пов'язані з обліком дебіторської заборгованості , обґрунтувати перспективи розвитку обліку дебіторської заборгованості, розробити підходи щодо вдосконалення існуючих методик обліку дебіторської заборгованості.

Виклад основного матеріалу. В даний час в Україні відбуваються істотні зміни в господарській, економічній і соціальній діяльності підприємств. Це призводить до об'єктивної необхідності зміни системи контролю.

Досліджуючи проблеми стану дебіторської заборгованості я встановила, що її розвиток розпочався з встановленням незалежності. На даний час облік дебіторської заборгованості повністю регулюється законодавчими актами, але незважаючи на повний контроль з боку держави, в системі розрахунків по дебіторській заборгованості існує ряд проблем пов'язаних з несвоєчасністю її погашення покупцями.

Для нормального функціонування всіх ланок народного господарства необхідно, щоб підприємці, ухвалюючи рішення, мали достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства, в частковості, про стан дебіторської заборгованості, про законність і підтвердження господарських операцій, в результаті яких вона виникла.

В результаті досліджень визначено, що дебіторська заборгованість-це частина оборотного капіталу, а також вимоги на його отримання у вигляді готівки, матеріальних та інших ресурсів від господарюючих суб'єктів. Тому, на мою думку, можна дати точне її визначення. Дебіторська заборгованість-це матеріальні ресурси, що не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена з кругообігу грошових коштів. Вивчаючи теоретичні аспекти поняття дебіторської заборгованості в Україні я розглянула ряд тверджень щодо самого поняття дебіторської заборгованості та виявила основні проблеми з обліку дебіторської заборгованості на підприємствах України. Основною з проблем обліку дебіторської заборгованості можна назвати непристосованість методів визначення резерву сумнівних боргів, які передбачені в П(С)БО 10 до обліку на українських підприємствах і, виходячи з цього, недостовірні дані при відображенні резерву сумнівних боргів в балансі. Тому вирішити цю проблему можна, затвердивши перелік документів, що підтверджують і обґрунтовують визнання заборгованості сумнівною(безнадійною). Розрахунок резерву сумнівних боргів необхідно проводити на підставі середніх статистичних даних. Також я розглянула законодавчу базу, яка регулює дебіторську заборгованість в Україні. Основним законодавчим актом, який прямо регулює облік дебіторської заборгованості є П(С)БО 10. Решта законодавчих актів розглядають дебіторську заборгованість як об'єкт податкового обліку, її відображення в звітності підприємств та вказують конкретні рекомендації в певних питаннях.

Від початку формування ринкових відносин в Україні і досі існує багато актуальних питань, пов'язаних з обліком дебіторської заборгованості.

а) для прийняття зацікавленими особами адекватних та вчасних рішень щодо існуючої політики управління в процесі антикризового регулювання фінансово-господарського стану істотне значення мають актуальність і якість інформації про стан розрахунків з дебіторами, що формується на базі даних бухгалтерського обліку конкретних суб'єктів господарювання. Це зумовлює неможливість отримання інформації про дебіторську заборгованість в обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків з дебіторами зокрема і заборгованості загалом з метою прогнозування

ймовірності настання платіжної кризи суб'єктів господарювання, складання рекомендацій щодо її попередження;

б) невирішенні проблеми відображення в обліку довгострокової дебіторської заборгованості, оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги;

в) застосовувати у наших умовах традиційні за кордоном методики аналізу дебіторської заборгованості не завжди доцільно через відсутність необхідного обсягу вірогідної і доступної інформації щодо розрахунків з дебіторами. Крім цього, загальна криза неплатежів, характерна для сучасної української економіки, змушує сумніватися в об'єктивності, своєчасності і корисності отриманих результатів аналізу. Використання вітчизняних методик не дає змоги однозначно оцінити стан дебіторської заборгованості, а також ступінь його впливу на фінансово-господарський стан підприємств. Зазначені проблеми вказують на необхідність пошуку специфічних засобів аналізу дебіторської заборгованості, спрямованих на отримання інформації комплексного характеру, достатньої для прийняття рішень щодо глибини кризи неплатежів аналізованого суб'єкту.

Можна визначити наступні проблеми бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості:

а) якість змісту бухгалтерських записів, що визначається в процесі визнання і оцінювання дебіторської заборгованості;

б) відсутність наукових і практичних розробок можливих форм бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, що забезпечило б надання якісної бухгалтерської інформації про розрахунки з дебіторами різним користувачам.

З метою удосконалення обліку дебіторської заборгованості при її автоматизації, необхідно здійснити наступні заходи:

- застосувати програмний «конструктор» на базі інтеграції функціонального модуля з підсистемами, що пов’язані з фінансовими та виробничими аспектами управління;

- створити інформаційну базу дебіторської заборгованості учасників розрахунків;

- звірити в електронній формі взаємні вимоги та зобов’язання і знайти найбільш раціональні способи погашення взаємної заборгованості;

- провести взаємозаліки, поступово скорочуючи обсяги заборгованості;

- вести облік та звітність проведених взаєморозрахунків.

Створення ефективної системи контролю за якістю обліку розрахунків з дебіторами вимагає розробки чіткої та досконалої класифікації дебіторської заборгованості, уніфікації способів її оцінки та документів аналітичного обліку. Потребують розробки

моделі співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, яка дозволила б швидко та якісно виявляти негативні явища.

Необхідно вдосконалити політику управління дебіторською заборгованістю, адже саме політика управління дебіторською заборгованістю, яка представляє собою частину загальної політики управління оборотними активами і маркетингової політики підприємства, спрямованої на розширення обсягів реалізації продукції, визначає ефективність роботи підприємства. Тому досить важливим є визначення основних (ключових) етапів формування політики управління дебіторською заборгованістю:

1. Аналіз дебіторської заборгованості підприємства у попередньому періоді.

2. Формування принципів кредитної політики відносно до покупців продукції.

3. Визначення можливої суми фінансових коштів, які інвестуються в дебіторську заборгованість по товарному та споживчому кредиту.

4. Формування системи кредитних умов.

5. Формування стандартів оцінки покупців і диференціація умов надання кредиту.

6. Формування процедури інкасації дебіторської заборгованості.

7. Забезпечення використання на підприємстві сучасних форм фінансування
дебіторської заборгованості.

8. Побудова ефективної системи контролю за рухом і своєчасною інкасацією
дебіторської заборгованості.

Потрібно вдосконалити методику визначення суми резерву сумнівних боргів, для цього потрібно внести зміни в діюче законодавство для стимулювання створення підприємствами цього резерву. Необхідно також внести зміни до плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції з його використання щодо рахунка 37 «Розрахунки з різними дебіторами». Сюди ввійшли різні види розрахунків із дебіторами, що можна об’єднати в групи, які неоднорідні за природою.

Отже, проблема обліку дебіторської заборгованості полягає в тому, щоб недопустити прострочення термінів платежу та доведення заборгованості до стану безнадійної. Правильно організований

бухгалтерський облік повинен мати таку систему рахунків, яка б достатньою мірою відображала і характеризувала всю господарську діяльність з вимушеною конкретизацією.

Література

1. Закон України " Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 р. №996-XlV.

2.П(С)БО № 10 «Дебіторська заборгованість» затверджене наказом міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237.

3. П(С)БО № 11 «Зобов'язання» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 р. № 20.

4. Пушкар М.С. Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні [Текст]. - Тернопіль: Лілея, 2000.-106с.

5. Хендриксен Э.Е., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета [Текст]: Пер. с англ./Под. ред. проф. Я.В. Соколова.- М.: Финансы и статистика, 1997.-576 с.